

бярэзка №7

№ 7/2018(1082)

ISSN 0320-7579

Дэталны падыход Мінскі планетарый прадстаўляе...

Мы — маленькія пясчынкі ў Сусвеце. І не так часта ўглядаемся ў сам Сусвет, часткай якога з'яўляемся. Але часам мы гэта робім, задаючы сабе ўсялякія важныя глабальныя пытанні. А ці не вы хочаце адчуць, як Сусвет углядаецца ў вас? Вялізны Сусвет — у маленькую пясчынку. І вы стаіце на яго далоні, а ён — на вашай. Калі я стаю ля тэлескопа, то адчуваю менавіта гэта. І зараз я прыйшла ў жывы музей Сусвету.

29 ліпеня 1965 — Адкрыццё планетарыя і абсерваторыі. Сёння мы падыходзім да гэтай шасціметровай вежы абсерваторыі.

Тут стаіць тэлескоп Carl Zeiss, які створаны ў ГДР у тым жа 1965 годзе. Яго нядаўна адрэстаўравалі, пафарбавалі. І зараз сюды можна падымацца амаль кожны вечар. На сайце абсерваторыі мы сочым за надвор'ем і адзначаем, у які час можна прыйсці і паглядзець у тэлескоп.

Спачатку прыцэлюем купал: тут ён круціцца ўручную. Прыцэліць купал трэба на абраную зорку (ці на нешта яшчэ). Робіцца гэта з дапамогай такога кола. Калі вы апынецеся ў вежы, то падміце галаву і паглядзіце на дах. Уявіце: дах можна паварочваць рукамі.

Сталі на прыступачку. Прыцэліліся. Навялі рэзкасць.

Усё, можна назіраць астранамічныя целы. На што можна паглядзець? Сонца і плямы на ім (дзённае назіранне), Месяц з яго кратэрамі, гарамі, «марамі», планеты Венеру, Марс, Юпітар, Сатурн, двайныя і кратныя сістэмы зорак, зорныя навалы, характэрныя туманнасці і блізкія галактыкі.

Углядайцеся ў Сусвет, каб ён быў шырэйшым за кропачку.
Дзе: г. Мінск, вул. Фрунзе, 2

Святлана Курганова

Алесь Снег: «Трапіць у «Арт Сядзібу» можна толькі са сваёй ідэяй»

Алесь Снег — чалавек, які на пытанне «Хто ты?» адказвае лаканічна: «Беларус». І не дадае ні слова. Ён займаецца культурай Беларусі агулам, а таксама ўсім, што звязана з яе гісторыяй, музыкай і крышку літаратурай. Працуе Алесь дырэктарам «Арт Сядзібы». Толькі не варта слова «арт» успрымаць як «маляванне». Калі каманда давала імя арганізацыі, яна мела на ўвазе мастацтва ў шырокім разуменні.

— Як у дзяцінстве ты сутыкаўся з нашай мовай і культурай?

— Я памятаю адзін выпадак у дзіцячым садку. Нас вучылі казаць «да пабачэння» і «дзякуй». Тады я пачуў беларускую ўпершыню. Пасля — на ўроках мовы, гісторыі. Я вучыўся ў час, калі настаўнікі самі выбіралі, на якой мове праводзіць урокі гісторыі, геаграфіі Беларусі. Гэтыя прадметы павінны выкладацца па-беларуску нават у рускамоўнай школе. Сітуацыя мяне здзіўляла. Я думаю, чаму так адбываецца, і гэта змяняла мяне.

— Якім чынам ты набліжаўся да сучаснай беларускай культуры?

— Я сам з Бабруйска. У мяне быў сябар, які пастаянна ездзіў у Мінск. Ён вяртаўся і распавядаў, што там людзі часта размаўляюць па-беларуску. Мне было важна імкнуцца да таго, што адбывалася ў сталіцы. І я раз на тыдзень купляў новую

касету з беларускамоўнай музыкай. У мяне на іх манія была. Ішоў і набываў, сам не ведаў што. І так, адно за адным, пераслухаў усё. З’явіліся любімыя гурты: NRM, IQ48. Дагэтуль у мяне беларуская мова асацыявалася толькі з якімі–небудзь «Песнярамі» (хоць я іх паважаю), таму чуць рэп па–беларуску было нечакана. Тым болей дзівіўся, калі Vinsent, у адрозненне ад папярэднікаў, пачаў спяваць пра пачуцці.

— Ці была нейкая падзея, чалавек, што цябе рэзка змянілі?

— Людзі, што былі побач, уплывалі на мяне. Я тады ўжо ў інтэрнэце сядзеў, знаёміўся з беларусамі з іншых гарадоў, паляпшаў мову. Яны натхнялі і змянялі мяне. Але Беларусь і беларускую мову я адкрываў для сябе паступова. І зараз адкрываю.

— Як ты трапіў у «Арт Сядзібу»?

— Я вучыўся ў Баранавічах. Займаўся сацыяльнымі сеткамі, спрабаваў журналістыкай, музыкай, — адным словам, шукаў сябе. Калі ў інтэрнэце з’явілася інфармацыя, што ствараецца новая пляцоўка «Арт Сядзіба», я напісаў Паўлу Белавусу. Ён даў заданне рабіць стрэлачкі, што вялі б туды. Праўда, іх так і не выкарысталі. Затое я прынёс сваю прапанову. Трапіць у «Арт Сядзібу» можна толькі так. Гэта патрэбна для развіцця. Кожны сябра каманды павінен быць ідэйным у плане крэатыўнасці. Гэтым мы вылучаемся.

— Як ты стаў дырэктарам?

— У нейкі момант «Арт Сядзіба» пачала для нас саміх згасаць. Такія выпадкі перыядычна бываюць. Першы — калі ў нас былі пастаянныя праблемы. Другая хваля пасіўнасці — калі Павел Белавус пачаў займацца крамай Symbal.by. Робіш дзве справы адначасова — нейкая з іх выконваецца напалову. Таму «Арт Сядзібу» перадалі мне. Тады быў момант, калі яе трэба было перанарадзіць, у нейкім сэнсе. У нас і каманда абнавілася, і ідэі вельмі добра «пайшлі». Мы зрабілі моладзевы

«Арт Сядзіба» — гэта культурніцкая пляцоўка, якая ладзіць лекцыі па беларускай гісторыі, паэтычныя вечарыны, канцэрты, фестывалі, вандройкі, нават збірае аматараў пагуляць у «Мафію» альбо настолкі. Такія розныя мерапрыемствы аб’ядноўвае агульная ідэя: папулярызацыя беларускай культуры.

летнік для новых людзей. У беларускай публічнай прасторы мы мала што перайначылі, але гэтыя дваццаць з нечым людзей змяніліся, а значыць, кожны ў розным накірунку потым будзе паляпшаць Беларусь па-свойму.

— Акрамя летніка, якія падзеі былі вельмі важнымі для вас?

— Мы змянілі нас саміх і культурніцкі накірунак ў краіне. Даказалі, што можна невялікай камандай зрабіць маштабны праект, які выбухне ў эмоцыях. Дагэтуль згадваецца «вышываначны бум». А праз дзясяткі гадоў, я ўпэўнены, гэты час будзе успамінаць як перыяд культурніцкіх змен.

— Я не раз чула ад апантаных беларускасцю людзей, што «Арт Сядзіба» — праца мары. Як ты лічыш, чаму так? А чым яна кепская?

— Яна прыносіць асалоду, дае магчымасць самому кантраляваць час, вырашаць, як жадаеш ствараць Беларусь культурную. Жудасная — для мяне, не для калег, бо ў дырэктара шмат абавязкаў. Трэба быць бацькам, які думае і пра сябе, і пра іншых.

— Напачатку ты сціпла заўважыў, што крышку займаешся літаратурай і музыкай. Расшыфруем: ты пішаш вершы і тэксты песень, спяваеш у гурце «Бачу ўпершыню». Раскажы, калі ласка: як ты стаў паэтам?

— Я ім не стаў. Са школьных часоў пісаў вершы, гады два актыўна выступаў з імі. Але для беларускай літаратуры я нічога значнага не зрабіў, і не факт, што зраблю. Паэт павінен змяніць нешта ў галовах людзей, запомніцца. Напэўна, я не з такіх. Калі выступаю, атрымліваю асалоду і бачу, што людзям падабаецца. Можа, у каго дрыжыкі ідуць. І гэта важна, бо гэта той вынік, да якога павінна прыводзіць мая творчасць.

— Як узнікла ідэя стварыць гурт «Бачу ўпершыню»?

— Заўжды хацелася, каб мае вершы клаліся на музыку. Гурт з'явіўся выключна як музыка і вершы. Але паступова ствараліся тэксты, якія можна спяваць, а не чытаць. Вершы пачалі адыходзіць на другі план, мелодыі сталі больш цяжкія. На жаль ці на шчасце, мы разышліся поглядамі. Гітарыст прапанаваў пакінуць у «Бачу ўпершыню» выключна вершы на музыку, а я хацеў, каб былі песні. Пазней Уладзь Лепяшынскі прапанаваў: «Давай я сыграю песні дзве з табой». Добра атрымалася, і мы падумалі далей працягваць. Цяпер праект знаходзіцца ў вакууме. «Бачу ўпершыню» — тая ж бурбалка шчасця, што ёсць у адным з маіх вершаў. Яна можа расці, але, як шарык, не лопаецца і не ляціць у паветра.

— Ты «варышся» ў вузкім коле культурных дзеячаў больш за сем гадоў. Што важнае ты атрымаў гэтым часам выключна дзякуючы асяроддзю, беларускай мове, «Арт Сядзібе»?

— Я здабыў шмат добрых людзей, якія цяпер побач, знайшоў сябе і сям'ю. Калі б не было ўсяго гэтага, я жыў бы ў Бабруйску, у мяне былі б дзеці, я быў бы іншы зусім. Быў бы шчаслівы, але гэта было б не тое.

Шматкроп'е

Што абазначае шматкроп'е ў тэксце? Незавершанаць, недасказанаць, задуменнаць, перарванаць, нечаканыя пераходы. Чытачу прапаноўваюць задумацца, дадумаць, дагаварыць, знайсці сувязі. Што абазначае шматкроп'е ў кіно? Тое самае. Прапаноўваем падборку фільмаў з канцоўкамі не проста адкрытымі, а разнасцежанымі для вашых думак, меркаванняў і прапаноў.

Той, хто бяжыць па лязе (1981)

Дзеянне адбываецца ў будучыні, зусім блізкай ад нас — у 2019 годзе. Чалавецтва падзеленае на дзве часткі: на людзей і рэплікантаў. Апошнія, знешне падобныя да людзей, але іх сацыяльны статус ніжэйшы за чалавечы, бо яны створаныя для складанай ці прыніжальнай працы. Нягледзячы на гэта, рэпліканты нашмат мацнейшыя і разумнейшыя за людзей. Каб абараніць людзей, стваральнікі заклалі ў рэплікантаў праграму самазнішчэння, якая спрацоўвае праз чатыры гады жыцця. Але стварэнні не хочуць ні паміраць, ні быць рабамі...

У першым варыянце гэтага фільма фінал закрыты і шчаслівы. Але яго разнеслі кінакрытыкі і не надта палюбілі гледачы. А вось рэжысёрскую версію з адкрытай канцоўкай, якая выйшла ў 1992 годзе, прызналі найлепшым навукова-фантастычным фільмам у гісторыі.

Спадар Нікто (2009)

Смерць Нэма Нікто — кропка ў смяротным існаванні чалавецтва. Усе астатнія насельнікі зямлі жывуць вечна і назіраюць за апошнімі днямі 118-гадовага старога — як за тэлешоў. У яго палату трапляе журналіст, які распытвае Нэма пра яго жыццё. Той распавядае некалькі яго версій, пераблытаных, супярэчлівых, залежных ад выбару, зробленага ці не зробленага калісьці. Ён перажывае каханне, шлюб, палёт на Марс, кому, некалькі ўласных смерцяў у розных варыянтах... І ніводны з варыянтаў яму не падабаецца. І тут самы час задаць сабе пытанне: ці існуе насамрэч Нэма, журналіст, бессмяротныя людзі, што сочаць за тым, як знікаюць яго хвіліны?..

Стужка, якая штурхае падумаць пра выбар і яго наступствы, пра тое, што такое «правільны выбар» у нашым разуменні і ці існуе ён агулам, і пра тое, што было б, калі б у нейкі момант жыцця вы выбралі не тое, што выбралі.

Выспа праклятых (2010)

50-я гады, ЗША. З лякарні на выспе Шаттар збегла злачынца Рэйчал Саланда. Маршалы Эдвард Дэніэлс і Чак Оўл накіроўваюцца на выспу, каб расследаваць яе знікненне. Палата, канешне, зачыненая, ніякіх слядоў знайсці не атрымліваецца. І калі б толькі гэта хвалявала Эдварда. Прыехаўшы на Шатар, ён адчувае галаўны боль, бачыць у снах балючыя падзеі свайго мінулага, а змрочная лякарня толькі ўзмацняе уплыў гэтых звычайных, на першы погляд, з'яў. Пошукі заблытваюцца, а Эдвард прызнаецца напарніку, што Рэйчал — толькі нагода прыехаць сюды, насамрэч ён шукае піраманьяка Эндру Лэдзіса, вінаватага ў смерці яго сям'і, а таксама пацверджанне звестак, што ў лякарні праводзяць недазволеныя эксперыменты над пацыентамі...

Пасля прагляду гэтага фільма падвох шукаеш паўсюль — нават у сабе.

P.S. Менавіта з гэтага фільма вядомы кадр-мем журботнага Леанарда Ды Капрыя

Пачатак (2010)

Дамініку Кобу падуладная тэхналогія сумесных сноў, праз якія можна атрымліваць ад уплывовых людзей патрэбную інфармацыю. Але чарговы кліент Сайта ставіць перад ім новую задачу: укараніць у свядомасць свайго канкурэнта Роберта Фішара ідэю разваліць буйную кампанію, пакінуўшы яго бацькам у спадчыну. Каб здзейсніць гэта, трэба пабудаваць тры ўзроўні сну і патрапіць у іх з дапамогай адмысловага снатворнага, якое не дазваляе проста так са сну выйсці. Але, як і ў папярэднім фільме, гэта не асноўная праблема героя Ды Капрыя. Час ад часу ў снах з'яўляецца праекцыя яго памерлай жонкі Мол і ўсяляк перашкаджае яму выканаць заданне. Напэўна, гісторыя з Мол — канцэнтрат філасофіі ў гэтым кіно. Калі, прагледзеўшы «Выспу праклятых», вы вырашылі, што вы — гэта вы, то ў «Пачатку» пад сумнеў ставіцца рэчаіснасць, якую вы ўспрымаеце.

Маяк Аня, Месяц і папяровыя зайцы

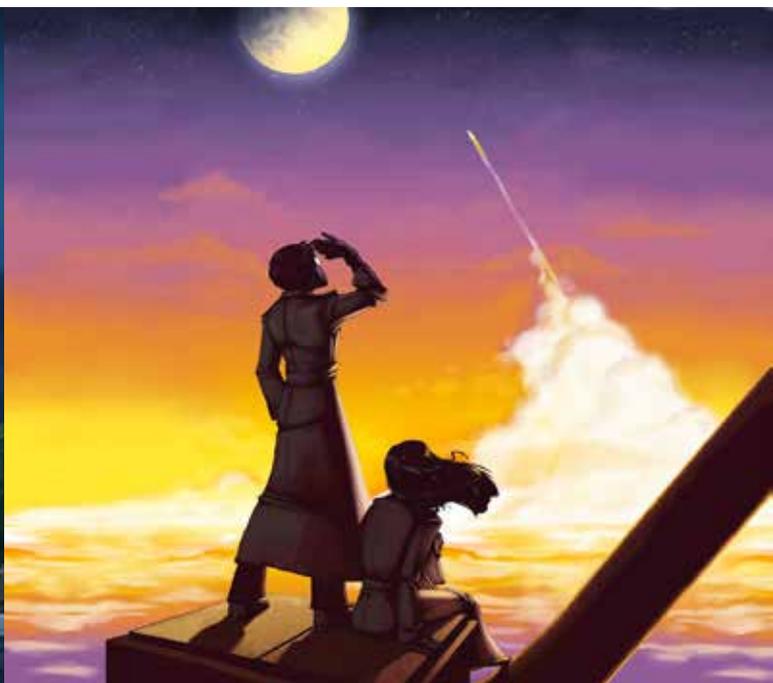
Кропкай мы завяршаем сказ. Кропкай мы завяршаем кнігу — нават калі напрыканцы стаіць клічнік ці пыталынік. Кропка — гэта такі сімвал завяршэння ўсяго. «Кропка нечага шляху», калі дазволіце. Але што будзе, калі кропку ператварыць у двухкроп'е?..

«У доктара Евы Разалін і доктара Ніла Уотса даволі дзіўная праца: яны даюць людзям другі шанец на жыццё. Літаральна», — такімі словамі нас сустракае афіцыйнае апісанне **To the Moon** («Да месяца»). Відэагульня ад незалежнай студыі Freebird Games у жанры адвенчуры, выпушчаная ў 2011 годзе, распавядае пра двух незвычайных доктараў. Яны могуць ствараць штучныя ўспаміны ў галовах пацыентаў, дазваляючы ім такім чынам напрыканцы свайго шляху пражыць яшчэ адно жыццё, хоць і віртуальнае.

Новы пацыент доктараў — стары Джоні, які жыве адзін у доме каля маяка і невытлумачальна моцна хоча на Месяц. Яму засталася жыць адзін-два дні, а жаданне кліента — закон. Разалін і Уотс ныраюць у розум Джоні, каб дабрацца да яго дзіцячых успамінаў і накіраваць яго цяперашнюю матывацыю ў мінулае. Яны не здзяйсняюць чуда і не могуць проста катапультаваць старога ў космас: ім патрэбна знайсці добры момант на віртуальным адрэзку жыцця Джоні і прасачыць, каб усё прайшло гладка.

Такая задача для нашых

прафесіяналаў выглядае лёгкай справай, але зусім хутка становіцца зразумела: Джоні ніколі не марыў пра Месяц. Ніколі! Затое памерлая жонка Джоні, Рывер, адыгрывае куды больш важную ролю у яго лёсе. І сустрэча з ёй, і страта яе паўпывалі на Джоні больш за ўсе гіпатэтычныя матывуючыя прамовы нейкіх гіпатэтычных прадстаўнікоў NASA... Дарэчы, менавіта яна дала маяку імя Аня.

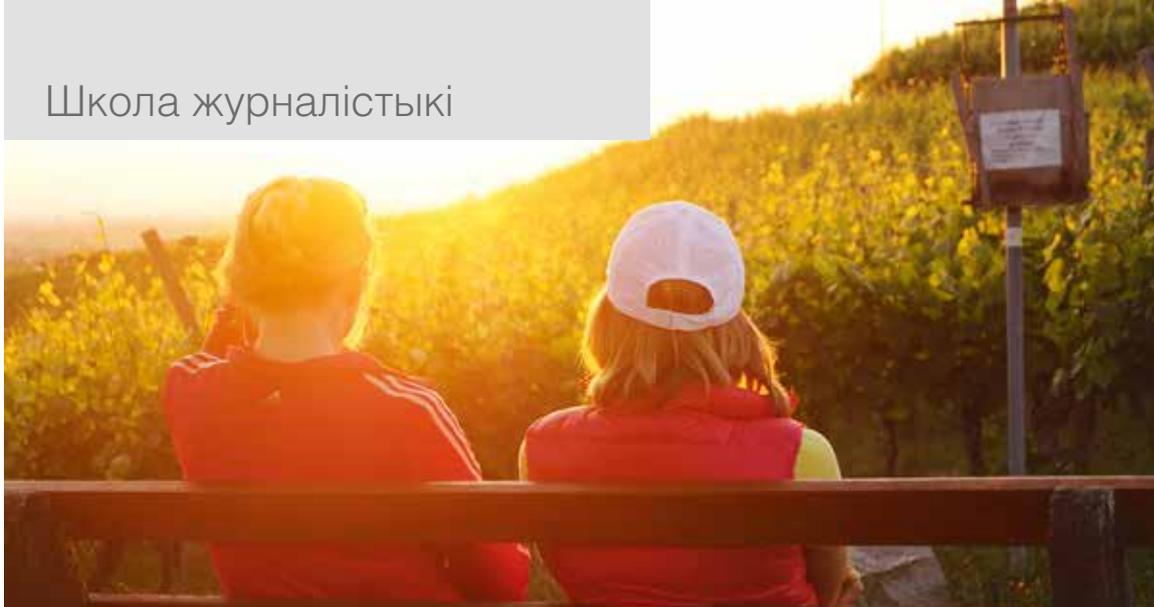
To the Moon зроблена на рухавічку RPG Maker і не можа пахваліцца багатым візуалам, але нават піксельная, адносна-ўмоўная карцінка не аддаляе гульца ад прыгожай гісторыі.

Невялічкая, але чуллівая To the Moon шмат каго прымусіць глытаць слёзы. Гульня настолькі сентыментальная, што хтосьці, можа, назваў бы яе слёзавыціскальнай. Аўтары свядома робяць свой расповед дужа жаласлівым, і не ўсім гульцам гэта спадабаецца. Часам і рады б пусціць слязу ці другую, але калі бачыш, што аўтары амаль са скуры лезуць, каб цябе разжаліць, то атрымліваецца зусім адваротнае. Але гэта, канешне, пытанне глыбока асабістае, і ўвогуле To the Moon — гульня разнастайная. Гумару ў ёй, напрыклад, таксама дастаткова.

Музыка ў гульні досыць простая. Ніякай комплекснасці, складанасці гучання, дзіўных жанраў — толькі самае неабходнае, каб надаць гісторыі аб'ём, дадатковыя сэнсы. І гэта працуе! Адна сціплая, як самі героі кажуць, паўтаральная мелодыя праймае наскрозь, калі нават чуеш яе асобна ад гульні. Проста таму, што на глыбінным узроўні ведаеш, што яна значыць.

У To the Moon замест адной кропкі, поўнай тугі і незразумелага расчаравання, мы атрымліваем двухкроп'е. І магчымасць хоць бы ў канцы фразы, у самы апошні момант, сказаць недасказанае і адчуць спакой. Бо, як мы ведаем, двум кропкам не так адзінока на Месяцы:

Валерыя Дзяткова

Сэнс — у людзях

Жыццё — непрадкавальная з’ява. Яна складаецца з мільярдаў імгненняў і можа абарвацца на адным з іх. Мы дакладна не ведаем, калі гэта здарыцца, і таму многім страшна. Але што гэта такое — жыццё?

Гэта бясцэнны час, праведзены з блізкімі людзьмі. Гэта эмоцыі. Пачуцці. Дасягненне сваіх мэт. Гэта прыняцце свету такім, які ён ёсць, ці спробы яго змяніць. Гэта самавыражэнне ці спасціжэнне творчасці іншых. Гэта ахвяра ў імя чагосьці ці стварэнне таго, у імя чаго будуць ахвяраваць. Гэта непераарыйная барацьба з грамадствам, з самім сабой. Ва ўсіх розныя шляхі, розныя мэты, розныя лёсы. Усе прыходзяць у гэты свет паасобку і гэтаксама сыходзяць. Але ў чым сэнс?

Сэнс — у людзях. Я пра тых любімых, дзеля якіх мы жывём. Менавіта яны пакідаюць самы глыбокі адбітак у сэрцы і свядомасці. Менавіта яны змяняюць наша жыццё у той ці іншы бок.

Зараз нам па 16–17 гадоў. Магчыма, камусьці і болей, але гэта не мае вялікага значэння. Адночы надыдзе момант, калі ў нашых жыццях здарыцца пераломны момант. Не істотна, што гэта будзе, але нам будзе жудасна цяжка. І тут з’явіцца чалавек, які выцягне з самай глыбокай ямы праблем. Ён, сам таго не ведаючы, дасць сэнс жыць далей. Ён будзе пісаць у тыя моманты, калі не побач, але так патрэбны, будзе тэлефанаваць кожныя дванаццаць гадзін, проста каб даведацца, ці ўсё добра, будзе прыязджаць, нават калі жыве за мноства кварталаў ад твайго дома. Але аднойчы ўсё скончыцца.

Ён сыдзе. Не патлумачыць прычыны, не развітаецца, проста сыдзе назаўсёды. І гэта нармальна. Самыя патрэбныя людзі заўсёды сыходзяць, каб мы вучыліся жыць без іх. Сэнс у тым, каб рухацца далей. Не ўсе могуць перадолець гэты бар’ер. Зімнімі вечарамі будзе неверагодна цяжка, але калі-небудзь надыдзе красавік і ўсё стане добра. Красавік можа быць і ў жніўні, і ў маі, галоўнае — дажыць да яго. Тады ўспаміны ўжо не будуць рэзаць нажом, яны застануцца проста ўспамінамі. І тыя людзі таксама стануць нашым мінулым. Няхай такім патрэбным зараз, але, на жаль, незваротна мінулым.

Жыццё — у людзях.

Подпіс рэдактара

Кацярына Косарава

Кніга з водарам любові

Вы ніколі не задумваліся, чым пагне кніга? Якім водарам напоўненыя яе старонкі? Прыгадалі? Канешне, кожны ўявіў зараз сваю любімую кнігу і нечакана адчуў той лёгкі прысмак асалоды і зацікаўленасці, які можа ўзнікнуць толькі падчас думак пра самыя любімыя творы. І калі б мы зараз загаварылі ўсе разам, дык наўрад ці атрымалася б знайсці адзіны адказ на гэтае пытанне. Ды і ці патрэбны ён нам? Мне асабіста — не! Бо я ўпэўненая, што мая кніга мае такі ж непаўторны пах, як і ваша.

Успамінаю сваю першую кнігу, а лепш сказаць — кніжачку. Матуля чытае мне прыгаворкі і пацешкі, а праз радкі прасочваецца непаўторны водар дзіцячых адкрыццяў. Як, гэты каток размаўляе? Чаму каравай коціцца па сцяжынцы? Чыя «баба сеяла гарох»? Сёння гэта выклікае ўсмешку, але нават праз дзесяцігоддзі, чытаючы гэтую кнігу сваім унукам, я адчую тое самае...

А чым пахнуць мае падручнікі? О, яны маюць асаблівы водар! «Матэматыка» пагне сур'ёзнасцю, стрыманасцю, акуратнасцю, дакладнасцю, лагічнасцю (мне пра гэта шэптам расказалі задачы і дробы).

Падручнік па іспанскай мове сустракае мяне водарам мора, свежасці, спякоты з лёгкім адценнем жалю, што промні іспанскага сонца свецяць мне толькі сорак пяць хвілін.

«Гісторыя»... Гэта не падручнік. Гэта фантастычны артэфакт, які пагне жаданнем вандраваць, адкрываць, шукаць і знаходзіць. Ён дорыць надзею пакаленням, што чалавецтва мае здольнасць вучыцца на зробленых цягам стагоддзяў памылках.

А падручнік па беларускай мове? Які водар мае ён? Гэта, напэўна, адзіная кніга, якая павінна мець аднолькавы пах для кожнага майго аднакласніка. Яна мае непаўторны і незабыўны водар валошак, жытняга коласа ці вясёлага палявога рамонка...І, тым часам, горкі прысмак жалю і сораму, што за межамі ўрока ўсё радзей мы вядзём размову на роднай мове. Але той, хто здольны ўшанаваць і зберагчы кожнае беларускае слова, як узнагароду атрымае прыемны водар слоў падзякі.

Мае стасункі з кнігамі не абмяжоўваюцца падручнікамі. І я адразу ўспамінаю беларускія народныя казкі, якія чытала на дадатковых занятках: «Бацькаў дар», «Людзей слухай, а свой розум май»...Чым пахнуць яны? Сумессю чысціні чалавечага сэрца і здрады, розуму і глупства, хітрасці і прастасці, добразычлівасці і знявагі...А ўсё разам — гэта водар учарашняга, сённяшняга і заўтрашняга дня. Нельга пражыць жыццё, каб не сутыкнуцца з тымі жыццёвымі абставінамі, якія адмыслова адлюстроўвае народная казка.

А вершы? Які водар маюць яны? Гэтае пытанне мне хацелася б пакінуць адкрытым. Не пашкадуйце хвілінку свайго часу, паразважайце, чым пагне ваш любімы верш? Сумам? Запалам? Радасцю? Шчасцем? Вераснем ці лютым? Жніўнем ці сакавіком? Ці, можа, любоўю?!

Подпіс рэдактара

Яна Райская,
вучаніца 7 «Б» класа,
сярэдняя школа №9 г. Маладзечна

Ваўкалак

Аднойчы Ваўкалак з дапамогаю машыны часу трапіў у сёння. Пабачыў на прылаўку тэлефон і падумаў: «А чаму мы, ваўкалакі, не даўмеліся гэтак размаўляць?» Паглядзеў ён і вярнуўся назад у свой час.

Тады зірнуў ён на месяц і кажа сам сабе: «А ваўкалакі ж здольныя размаўляць праз Месяц».

І распачалі ваўкалакі праз Месяц размаўляць. На той час на Месяцы быў толькі адзін кратар. Ваўкалак нешта казаў, і тыя гукі даляталі праз кратар да іншых ваўкалакаў.

Усім ваўкалакам такія размовы прыйшліся даспадобы. Яны сталі шмат размаўляць, і ад безлічы ваўкалакавых гутарак утваралася ўсё болей і болей кратараў.

Найлепшая сувязь у ваўкалакаў не тады, калі маладзік, і не тады, калі ветах, а ў час, калі поўня ўспывае на небе.

Сава

Адна сава вельмі любіла казкі, проста не магла без іх жыць. Яна іх і слухала, і нават харчавалася—жывілася імі. Паслухала невялічкую казку ці верш — ужо добра, а паслухала вялікую — можна добра пад'есці. Незвычайная сава была, але, як і ўсе іншыя совы, жыла яна без крылаў.

Неяк мыш захацела паздзекавацца з савы і стала распавядаць ёй цікавую казку. Сава пачала слухаць і ісці за мышшу. Гэтак, распавядаючы казку, мыш завяла саву ў дупло. Сава невядома як праціснулася, мыш выскачыла з дупла, а сава ўжо не змагла. Пасмяялася мыш з савы ды і пабегла. Сава засталася ў дупле. Але ж каб выжыць, патрэбныя казкі. І выявіўся ў савы талент ствараць іх ды баяць. Гэтак шмат яна напрыдумляла, што і пад'ела, і радасць сабе прынесла. Шмат напісала сава ды паціхеньку пачала ткаць са сваіх твораў нешта. Ткала, ткала і атрымаліся крылы. Абранула іх, каб угрэцца. А за гэты час схуднела сава без волі і здолела яна праціснуцца і вылезці з дупла. Тады ўжо яна змагла лётаць і цешыцца з жыцця.

З таго часу совы ядуць мышэй, бо добра памятаюць пра выпадак з іх прапрапрапрабабуляй. Таму мышам і не шанцуе часцяком. А совы не забыліся на казкі і дагэтуль іх пішуць. І такое ў іх натхненне, што могуць нават галаву на сто восемдзсят градусаў павярнуць.

Стаўры і Гаўры

Па-над ракой Дрысай жыў князь Бой са сваімі сабакамі. Клікалі іх Стаўры і Гаўры. Сабакам і гаспадару надта ж даспадобы было паляванне. Асабліва цешылі іх ловы ў пушчы: на зуброў, ласёў, мядзведзяў ды вепрукоў. Стаўры і Гаўры раздзіралі ўсялякага звера, нават вялізнага й магутнага. Дужа любіў князь Бой сваіх сабак. Час мінаў, спакваля Стаўры і Гаўры пастарэлі, у іх спачалі выпадаць іклы.

Першы ікол вываліўся ў Стаўры. Гэты клык гаспадар узяў сабе на памяць. Князь даўно заўважыў, што Стаўры любіў бегчы хутка-хутка, наганяць і адразу кідацца на звера. Таму ён паспрабаваў кідаць гэты ікол, пасля абрабіў яго і прымацаваў да кія. Гэтак з'явілася незвычайная дзіда.

Тады ікол згубіў Гаўры. Гаспадар угледзеў, што Гаўры не кідаўся адразу на звера, а колькі хвілінаў разлічваў і чакаў, як лепей ды зручней будзе на яго напасці. Таму князь Бой выштукаваў з ягонага ікла меч, бо трэба разважліва і бясхібна падыходзіць да ворага, каб змагацца з ім.

І гэтыя дзіда і меч дагэтуль ахоўваюць Беларусь.

Жытняя Баба

Жылі побач два суседы. Адзін быў добры, другі злы. Злы чалавек усяляк намагаўся нашкодзіць добраму. То плот зламае, то курку якую скрадзе. А добры чалавек зусім не ведаў, хто гэта чыніць, бо той нягоднік умеў маскіравацца. Так яны і жылі.

Аднойчы злы чалавек надумаў загубіць добрага. Прышоўшы ўначы на поле, ён схпіў жмуток калосся, скруціў яго і прамовіў страшныя заклёны. Гэта называецца «залом». І таго, хто яго возьмецца выдзіраць, абавязкова ліхая доля напаткае — кожны ў вёсцы ведае. І вось задаволены злыдзень меўся ўжо сыходзіць, але раптам перад ім з'явілася Жытняя Баба.

— Ах ты нягоднік! — пагрозліва прамовіла яна. — Навошта ты загубіць хочаш добрага чалавека?

— А табе што?! Хай загіне пакутлівай смерцю. Ды я цябе і не баюся, бо ты мне нічога не зробіш! — хоць і спалохаўся, завішчаў злыдзень.

— Калі ты гэтак, то я ператвару цябе ў пацука, — паківала галавою Жытняя Баба. — Паглядзім, як табе цудоўна заживецца.

Сказала Жытняя Баба ды гэтак і ўчыніла. За хвіліну з чалавека ўтварыўся пацук — шэры, з хвостом. Але нягледзячы на гэта, пацук-злыдзень не адступіўся ад сваёй мэты. Па пэўным часе ён скіраваў добрага чалавека да вогнішча, што палілася за хатаю, схпіў жарынку і хуценька пакаціў яе ў бок хаты. Але зноў з'явілася Жытняя Баба і патушыла агеньчык. Тады яна ўгневаным голасам сказала:

— Бачу я, што табе навука мая на карысць не пайшла. Значыць, станешся ты чалавекам. Толькі саламяным. На цябе будуць сядаць птушкі, а людзі будуць смяяцца.

Чалавек-пацук крычаў, румзаў, але нічога не дапамагло. Так з'явілася пудзіла, зробленае Жытняй Бабай са злага чалавека. І ўвесь свой век яно стаяла пасярод поля.

Альжбэта Малішэўская-Спрычан
4 «А» клас, гімназія №23 г. Мінска

Заяўка на Парнас

Прышэлец у гімназіі

*Альтэрнатывны раман з працягам
(пачатак — ў №12/2017)*

Глава 11

Гэтая раніца нічым асаблівым не адрознівалася. Заспаняныя гімназісты разыходзіліся па класах.

У сёмым было шумна, мітусіліся аматары «халявы».

— Мяняю булку з макам на дамашку па англійскай! — пачуўся голас Вані. Вось такі ў нас камерсант расце! І тут жа прагучала ў адказ:

— А што такое булка з макам?

Гэта ўжо Афоня. Ён саскочыў з шафы са зборнікамі задач, дзе адсыпаўся апошнім часам.

— О, гэта самая лепшая ежа ў Сусвеце! Хочаш? Тады дапамажы мне! Зараз урок Лідзіі Міхайлаўны! Я прапаў! — Ваня відавочна купляў Афоню. Афоня не разгубіўся. Ён далікатна ўзяў булачку і адказаў:

— Пойдзем у кабінет. Я з-пад парты буду адказваць тваім голасам, а ты толькі рот разяўляй.

Увайшлі ў кабінет англійскай мовы. Лідзія Міхайлаўна павіталася: «Good morning, pupils». Вучні адказалі: «Good morning, dear teacher». А Ваня прамовіў «teachers». У класе засмяяліся. Лідзія Міхайлаўна выклікала Ваню адказваць хатняе заданне. Хлопец старанна разяўляў рот, але неслася нейкае трызненне, палова слоў была беларускіх.

— Эх, Ваня, сядай, два, — прамовіла Лідзія Міхайлаўна. — Тваё дамашняе заданне нікуды не вартэе.

— Але гэта Афоня мне дапамог яго зрабіць! — апраўдваўся Ваня.

— Ніякіх Афоняў! Трэба дамашняе рабіць самастойна, прыстойна і сумленна, таму што англійская мова — самы важны прадмет!

— Я так не лічу, — сказаў з-пад парты Ваневым голасам Афоня. («Усё, я прапаў», — падумаў Ваня.) — Я лічу беларускую мову найважнейшай. Яна багатая, самабытная, прыгожая, напеўная, да таго ж родная, наша, і калі я вывучу яе, стану паэтам, як Якуб Колас.

Лідзія Міхайлаўна пахваліла Ваню за выдатную грамадзянскую пазіцыю, але двойку па англійскай усё-ткі паставіла. Выходзіць, гуманоід дарма з'еў булачку Вані.

Каб суцешыць хлопчыка, Афоня купіў яму цэлую скрыню булчак, але Ваня адмовіўся. Ён сказаў, што беларуская мова для яго даражэйшая, чым булкі з макал.

Цяпер Ваня — дзясятнік па беларускай. Мабыць, гэты выпадак дапамог.

Усевалад Януковіч

Глава 12

У адзін цудоўны дзень Афоня вырашыў зайсці ў сёмы клас і пазнаёміцца з дзівакамі, пра якіх яму раней расказвалі.

На парозе ён сустрэў Паліну і Ангеліну, тыя гутарылі пра нешта сваё. Каля дошкі стаяў Косця Печкуроў — галоўная сімпатыя Афоні. Ён нешта чыркаў на дошцы, але Афоня нічога не зразумеў. Косцік яшчэ не ведаў, што ў гімназіі з'явілася іншаземная істота, і вельмі спужаўся, калі ўбачыў яе. Афоня пачаў хутка балбатаць:

— Косцік, паспрабуй мяне здзівіць! Калі ў цябе атрымаецца, я зваджу цябе на астероід Б-612. «Маленькага прынца» чытаў?

Хлопчык не адразу зразумеў, што сказаў гуманоід, але потым знайшоўся:

— Добра, давай згуляем у футбол.

Афоня спытаў у Косціка:

— А што гэта такое?

— Гэта гульня, у якой трэба біць мяч нагой, — адказаў хлопчык.

Афоня не зусім зразумеў, што сказаў гэты «людзь», але быў вядомым рызыкантам і таму адразу пабег на ім.

Футбол мусіў быць у спартыўнай зале. Там ужо разміналіся Лёша, Ягор і Жэня. Неўзабаве распачаўся матч. Афоню адразу ж спадабалася роля мяча: калі на яго замахваліся нагой, ён скакаў да столі і прыгожа лунаў там, ажно ўсе галовы зваччалі, спрабуючы прасачыць за яго траекторыяй.

Каля дзвярэй стаяў здзіўлены Павел Францавіч і назіраў за гэтай баталіяй. Колькі ні свіцеў фізрук — нічога не дапамагала. Нарэшце, не справіўшыся з пачуццямі, Павел Францавіч падышоў да іншапланецяніна, узмахнуў рукой і пранікнёна сказаў гуманоіду:

— А навучы мяне лётаць, Афоня!

Тое, што адбылося потым, сведкі ніколі не забудуць... Афоня лёгка, як пёрка, падхапіў фізрука, і яны разам рушылі ў захад сонца над возерам Мястра...

Кацярына Гоман

Глава 13

Нарэшце прыйшла доўгачаканая вясна. На гімназічным двары з’явілася блакітная лужына. Яна ззяла на сонцы і адлюстроўвала неба. Вучні старанна абыходзілі лужыну, але рэакцыя Афоні была нечаканай:

— О! Якая прыгажосць! Які колер! Я зараз жа хачу мець поўсць такога адцення! І калі пабоўтаюся ў гэтым блакіце, мабыць, стану такім жа... — Афоня з разбегу скочыў у ваду і з імпэтам пачаў плёскацца там.

Празвінеў званок, вучні высыпалі на вуліцу. Каля лужыны хутка сабраўся на-тоўп. Усе смяяліся з Афоні, радаваліся бясплатнаму цырку. Нарэшце, здаволіўшыся, Афоня звярнуўся да гімназістаў:

— Ну, як я вам? Я стаў празрыста-блакітным?

— Ты стаў мокрым, брудным і шэрым! — зарагаталі дзеці.

Афоня не паверыў, выскачыў з лужыны і пабег у фае, каб паглядзецца ў вялікае люстра. За ім цягнулася мокрая дарожка. Тое, што Афоня ўбачыў, засмуціла яго.

— Ой-ёй-ёй! — загаласіў наш новы сябар. — Што здарылася з маёй аксамітнай шэрсткай?! Яна згубіла чароўны выгляд, а я... я губляю імідж! Што ж рабіць? Што ж рабіць? А-а-а! Мне дапаможа Алена Пятроўна, медсястра: у яе ёсць зялёнка!

Тут жа Афоня панёсся ў медпункт. Алены Пятроўны на месцы не аказалася, і Афоня сам знайшоў у шафцы зялёнку. Толькі адкаркаваў і паднёс да рота...

— Стой! Што ты робіш?! Піць нельга! У цябе будуць апёкі! — Алена Пятроўна прыйшла своєчасова, але пару глыткою Афоня ўсё-ткі зрабіць паспеў.

Калі іншапланецянін убачыў Алену Пятроўну — чароўную выратавальніцу ў белым халаце, такую строгую і міласэрную адначасова, — ён аж паружавеў ад задавальнення.

О, як лячыла Афоню наша медсястра! І адпойвала, і адкормлівала, і люляла, як маленькага, на руках. На шчасце, у іншапланецян усё хутка загойваецца. Наш Афоня паправіўся, і яго шэрстка зноў стала прывабнай, чароўнай і ярка-зялёнай. А з Аленай Пятроўнай яны сталі найлепшымі сябрамі.

Маргарыта Януковіч

Глава 14

Час ішоў, Афоня жыў разам з рабятамі і разам з імі вучыўся. Ён ужо перазнаёміўся з усёй гімназіяй і шмат з кім пасябраваў. Пад уплывам Афоні дзеці становіліся больш паслухмянымі, мэтанакіраванымі і паспяховымі. Дзіва, ды й годзе! На раённых алімпіядах па розных прадметах яны заваявалі 35 прызавых месцаў! А ў гімназіі ўсяго толькі 150 вучняў!

У МЯНЕ ВЯСНУШКІ,
І ГЭТА НЕ РОБІЦЬ МЯНЕ ГОРШЫ!

У МЯНЕ ВІТЫЛІГА,
І ГЭТА НЕ РОБІЦЬ МЯНЕ ГОРШЫ!

У МЯНЕ АКНЭ,
І ГЭТА НЕ РОБІЦЬ МЯНЕ ГОРШЫ!

У МЯНЕ РАЗАЦЭЯ.
І ГЭТА НЕ РОБІЦЬ МЯНЕ ГОРШІ!

У МЯНЕ РАДЗІМКІ.
І ГЭТА НЕ РОБІЦЬ МЯНЕ ГОРШІ!

ВА УСІХ СВАЕ АСАБЛІВАСЦІ

І толькі з Максімам Федаркевічам у Афоні адносіны не заладзіліся: хлопчык не ішоў на кантакт і ўсё на свеце адмаўляў. Ён не верыў нават, што Афоня іншапланецянін і што існуе такая планета — Скампікс.

Тым часам Афоню трэба было вярнуцца на сваю планету са справаздачай. Дзеці павесілі галовы, нават настаўнікі засумавалі: цяжка было ўявіць гімназію–інтэрнат горада Мядзела без гуманоіда Афоні. Столькі добрых і нечаканых сюрпрызаў ён зрабіў! Столькім вучням дапамог пасябраваць! Які цудоўны прыклад у вывучэнні беларускай мовы паказаў! А яго дабрыва! Яна проста ахінула кожнага, і ўсе сталі крышку дабрэйшымі.

І вось час развітвацца. І хоць Афоня абяцаў вярнуцца, дзеці прасілі якіх–небудзь гарантый. Тады Афоня прыдумаў:

— Я вазьму з сабой Максіма! Ён пабачыць планету Скампікс на свае вочы, і мы вернемся!

Максім быў зусім не супраць. Што–што, а прыгоды яму падабаліся.

І вось надышоў гэты дзень. Афоню з Максімам праводзілі ўсёй гімназіяй. Хлопчыкі стрымана паціскалі ім рукі, дзяўчаты ўкладалі на дарогу піражкі, а настаўніцы махалі хусцінкамі. Усе былі засяроджаныя. І толькі Максім весяліўся: ён усё яшчэ не верыў, што ляціць у іншую Галактыку.

Здраілі люк у лятаючай талерцы, яна завібрыравала і паднялася над горадам. На развітанне заміргала ўсімі лямпачкамі і скіравала ў Сусвет.

А ў нас распачаліся веснавыя канікулы. Але мы не толькі адпачывалі: мы з нецярпеннем чакалі Афоню з Максімам. І вучылі беларускую мову, якую так любіць наш дарагі іншапланецянін.

Лізавета Міхайлава

Заяўка на Парнас

Чароўныя словы

На вуліцы церусіў дробны дожджык, было мокра і няўтульна. Ліза неахвотна ішла ў школу. Дзяўчынка нават не спрабавала абыходзіць лужыны. Чаравікі, куртка і шапка даўно былі мокрыя. Але ёй было ўсё роўна. Ужо лепш ляжаць з тэмпературай у ложку, чым хадзіць у школу. Гары яна гарам, гэтая школа! Вучыцца Ліза якраз вельмі любіла. Уся справа ў Лізіных аднакласніках. Што яна ім зрабіла? Чаму яны вечна здзекуюцца? Вучыцца яна пасрэдна, хоць магла быць выдатніцай. Але слыць яшчэ і «завучкай» ёй зусім не хацелася. Апранаецца лепш, чым многія. Мама нічога не шкадуе для адзінай дачкі. Усяго бяды: акуляры і лішняя вага. У акулярах цяпер палова школы ходзіць, а дражняць толькі яе. Чаму? Лішняя вага. Ёсць трохі. Але таксама праблема нярэдка. Чаму менавіта на яе зваліліся ўсе здзекі?

Ліза ўжо мільён разоў задала сабе гэтыя пытанні. Можна, каб яна была прыгажуняй, як Іра Матвеева, тады і Круглоў, і ўсе аднакласнікі пакінулі б яе ў спакоі? Рома Круглоў — вось хто вінаваты ва усіх яе бедах. Ён галоўны ў класе, яго слова для ўсіх закон. Ліза адзіная ніколі не падпарадкоўвалася Круглову, за гэта

яна і пакутавала. Але ўсе яго насмешкі да мінулага года — кветачкі. З мінулага года пачаўся сапраўдны жах.

У канцы другой чвэрці клас павінен быў пісаць выніковую кантрольную па матэматыцы. Але якраз напярэдадні ўрока матэматычка захварэла. На замену павінна была прыйсці маладая настаўніца. Раман перад урокам абвясціў усім, што ён давядзе «вучылку», і ніякай «кантрошы» не будзе. Маўляў, маладая, скардзіцца не пойдзе, не захоча, каб дырэктар падумаў, што яна дрэнная спецыялістка. А яны пасмяюцца, калі яна будзе крычаць, каб супакойце. Усе дружна падтрымалі Рому. Тады Ліза сказала, што яны не могуць так рабіць, настаўніца ні ў чым не вінаватая.

Урок, вядома, быў сарваны. Настаўніца схадзіла да дырэктара і распавяла пра паводзіны Круглова і ўсяго класа. На класным сходзе дырэктар доўга расказваў, што яны прыйшлі ў школу за ведамі і павінны добра паводзіць сябе. І што маладым настаўнікам трэба дапамагаць набірацца вопыту. Пагражаў паставіць увесь клас на ўнутрышкольны ўлік за такія паводзіны. Пасля сходу, калі ўвесь клас пераапрагнаўся ў гардэробе, Круглоў выкрыкнуў:

— Макарэне — байкот!

На некалькі секунд стала ціха. Потым пачуліся няўпэўненыя галасы:

— Ром! Можа гэта не Макарава здала, а сама матэматычка схадзіла да дырэктара?

— Макарэне — байкот! — зло сказаў Раман. — Яна была супраць, значыць, яна расказала дырэктару.

Ліза не змагла сказаць у сваё апраўданне ніводнага слова.

З таго часу і пачалося. Круглоў не даваў ёй праходу да канца навучальнага года. Некаторыя аднакласнікі, каб не страціць «сяброўства» з Раманам, таксама кпілі з дзяўчынкі. Астатнія маўчалі, бо баяліся апынуцца ў Лізіным становішчы.

Спачатку Ліза моўчкі трывала ўсе крыўды, потым спрабавала даваць адпор. Але ўсё было марна. Надзея, што за летнія канікулы ўсё забылася, знікла 1 верасня на школьнай лінейцы, калі Рома прашыпеў ёй у вуха:

— Калі вырашыла, што ўсё скончылася, то дарма. Усё толькі пачынаецца!

І здзекі працягваліся. Прайшло два месяцы навучальнага года, а з Лізай па-ранейшаму ніхто ў класе не стасавалася. Яна цягнула ўсе напады Круглова і яго прыцяляў. Не смела нават думаць, каб каму-небудзь раскажаць аб усім, што з ёй адбываецца.

Ды і каму раскажаць? Маме? Яна адразу паімчыцца да класнага кіраўніка. Што будзе потым, нават страшна ўявіць. Пра настаўнікаў і казаць няма чаго.

Тыя пачнуць чытаць маралі пра сяброўства, узаемадапамогу і таму падобнае. А ў выніку? Лепш маўчаць, можа, Круглову калі–небудзь надакучыць здзекавацца.

Зтакімі сумнымі думкамі яна адчыніла школьныя дзверы. Зняўшы куртку і змяніўшы чаравікі, хутка, каб не сустрэць каго з аднакласнікаў на калідоры, адправілася ў клас. У нерашучасці ўзялася за ручку дзвярэй кабінета. У гэты момант ёй хацелася стаць нябачнай або праваліцца скрозь зямлю. Яна выдыхнула і ўвайшла ў клас.

— О! Глядзіце, хто гэта да нас завітаў? Матрошка–Макарэна! — пачула яна голас Ромы Круглова. — Малпа ў акуларах прыйшла па навіны, каб данесці дырэктару.

З усіх бакоў пачуліся смяшкі. Ліза не вытрымала:

— Што я вам усім зрабіла? Што? — закрычала яна. — Чым вы лепшыя за мяне? Хто вам даў права смяяцца з мяне? Самі вы малпы бязмозгля! Я нікому нічога не расказвала і не расказваю.

Яна выбегла з класа. Дзяўчынка дабегла да канца калідора і села каля сцяны на падлогу. Слёзы ліліся па шчоках.

Настаўніца рускай мовы і літаратуры Ніна Пятроўна спяшалася на ўрок. Яна ўбачыла дзяўчынку.

— Макарава, што здарылася? Чаму ты не ў класе? — строга спытала настаўніца. — Ты плачаш? Цябе хто–небудзь пакрыўдзіў?

— Мяне клічуць Ліза! — выкрыкнула дзяўчынка. — І вас гэта не тычыцца. Не чапайце мяне.

Ніна Пятроўна прысела каля дзяўчынкі.

— Лізачка, мілая! Што з табой? — у голасе настаўніцы пачулася трывога. — Чым я магу дапамагчы табе.

— Ніна Пятроўна! — Ліза абняла настаўніцу. — Я больш не магу! За што яны так са мной?

І дзяўчынка блытана распавяла настаўніцы ўсё.

— Толькі нічога не кажыце ім, а то я больш не вытрымаю іх здзекаў.

— Я ўсё зразумела, — ледзь чутна сказала настаўніца. — Абяцаю нікому нічога не гаварыць. А яшчэ я падумаю, як дапамагчы табе. Супакойся і вяртайся ў клас. А пакуль запомні: ты вельмі добрая, разумная і прыгожая. Табе самой трэба паве-рыць у гэта, а не слухаць, што кажуць твае аднакласнікі. Падыходзь да люстэрка, усміхайся сабе і кажы: «Я — зорка!» Вось пабачыш, чароўныя словы дапамогуць табе. Павер, калісьці я таксама прайшла праз гэта. Прашу, вер мне. Чакаю цябе на ўроку.

Ніна Пятроўна адправілася ў клас. Ліза дастала з заплечніка люстэрка. Выцерла слёзы. Паправіла валасы. Усміхнулася свайму адлюстраванню і прашаптала: «Я — зорка!». Нейкая хваля прабегла па ўсім целе, стала крыху лягчэй. Тады яна паўтарыла гэтыя словы ў поўны голас і ўпэўнена накіравалася ў клас.

У гэты дзень да канца ўрокаў Ліза больш не пачула крыўдных слоў у свой ад-рас. Быццам адбыўся цуд, і яе аднакласнікі забыліся на яе існаванне. Ліза ў гардэ-робе яшчэ раз сказала люстэрку чароўныя словы і выйшла са школы.

Дождж працягваў церусіць. Дзяўчынка падыходзіла да свайго дома і ўбачыла Віцю Новікава з суседняга пад'езда. Ён таксама вучыўся ў сёмым класе, але ў су-седняй школе. Ліза была знаёмая з хлопчыкам.

Віця сядзеў на мокрай лаўцы, уткнуўшыся галавой у рукі. Мабыць, у яго штось-ці здарылася. Няўпэўнена Ліза падыйшла да хлопчыка.

— Віця, што з табой? Я магу табе дапамагчы? — ціха спытала яна.

Хлопец здрыгануўся, падняў галаву і хацеў сказаць, каб пакінулі яго ў спакой, але зірнуўшы на Лізу, зноў апусціў галаву.

— Ты не зразумееш. Ты не ведаеш, што значыць быць ізгоем, — абыякава сказаў ён. — Я больш не хачу жыць.

Ліза села побач з хлопчыкам.

— Ты ведаеш, мне сёння адна настаўніца сказала чароўныя словы, і, не паверыш, здарыўся цуд, — Ліза дастала люстэрка з заплечніка. — Некалькі гадзін таму я таксама не хацела жыць.

Яна працягнула яму люстэрка:

— Проста усміхніся і скажы: «Я — зорка!» Павер мне, усё так і адбылося. Гэтыя словы сапраўды сёння зрабілі цуд.

Праз паўгадзіны супакоеныя дзеці ішлі дадому. З гэтага дня пачалося іх сяброўства. Школы былі побач, і сябры кожны дзень разам хадзілі туды, сустракаліся пасля заняткаў, гулялі, потым разам рабілі ўрокі. Аднакласнікі перасталі іх заўважаць, як быццам Ліза і Віця сталі нябачнымі. Сябры ўпарта працягвалі паўтараць словы: «Я — зорка!». Яны цвёрда ўпэўніліся ў іх магічнай сіле.

Прайшло два месяцы. Наступіла зіма. Віця і Ліза гулялі ў парку. Падлеткі вярталіся дадому і раптам убачылі Рому Круглова. Той паўзком спрабаваў дабрацца да бліжэйшай лаўкі.

Сябры паспяшылі да хлопца.

— Рома, што здарылася? Дапамагчы? — спакойна спытала Ліза. Яна раптам адчула, што зусім не баіцца Круглова.

— Адыдзі! — зло адказаў Раман. — Без цябе спраўлюся.

Ён дастаў з кішэні мабільнік, пачаў націскаць кнопкі. Потым вылаяўся, сунуў яго назад у кішэню. Батарэя ў тэлефоне села. Раман паспрабаваў падняцца, але зноў паваліўся на снег.

Ліза хацела пайсці прэч, але Віця ўпэўнена падышоў да пацярпелага. Ён дапамог Круглову ўстаць.

— Табе патрэбная дапамога, не тое змерзнеш, і твая смерць будзе на нашым сумленні, — цвёрда сказаў Віця. — Пакладзі рукі нам на плечы і паспрабуй зрабіць крок.

Раман за ўсю дарогу дадому не вымавіў ні слова. Ліза сцісла распавяла маме Ромы, што здарылася.

На наступны дзень ён у школу не прыйшоў. Ніхто з яго сяброў не ведаў, чаму на занятках няма Круглова. Ліза вырашыла не казаць. Хай даведаюцца не ад яе. «Напэўна, пералом», — падумала дзяўчынка. Увечары яна набрала хатні нумар тэлефона Рамана. Да тэлефона падышла яго мама. Яна сказала, што ў сына, на шчасце, не пералом, а моцнае расцяжэнне, ён некалькі дзён правядзе дома.

Круглоў прыйшоў у школу праз два тыдні. Ён кінуў заплечнік на стул і накіраваўся да Лізы. Дзяўчынка ўся напружылася, рыхтуючыся пачуць чарговую абразу. Але тое, што Ліза пачула, заставіла здзівіцца не толькі яе, але і ўсіх, хто ў гэты момант быў у класе.

— Макарава... прабач... Ліза, дзякуй табе за дапамогу, — гучна сказаў хлопец. — І сябру твайму дзякуй сказаць хачу. Пазнаёміш мяне з ім?

Ліза паглядзела на аднакласніка і ўсміхнулася.

— Вядома, я пазнаёмлю вас, — ціха сказала яна.

Алёна Беланожка

Месяц чакае гасцей

Працяг (пачатак — у №4)

Побач з крамай цацак знаходзіўся ўтульны сквер з цудоўнай пышной клумбай. Сева і Пашка прыкацілі ў сквер на роварах за дзесяць хвілін да адкрыцця крамы, схавалі іх ў барбарысавых хмызах і занялі назіральную пазіцыю побач з клумбай, на лаўцы з прыгожымі гнутымі ножкамі. Пашка ўзяў на заданне бінокль, таму што ў такой далікатнай справе, як візуальнае назіранне, без бінокля проста не абыйсцяся. Сева прыхапіў з сабою нататнік, тэлефон, асадку і ліхтарык — на ўсялякі выпадак.

Першы запіс у нататніку паведамляў:

«10.00 — крама адкрылася. Аб'ект заняў працоўнае месца».

За наступныя тры гадзіны не адбылося зусім нічога цікавага:

«10.39 — аб'ект прадаў жанчыне ў зялёнай панамцы чырвоны мячык з сінімі палоскамі».

«11.15 — аб'ект паказаў мужчыне ў джынсоўцы, як працуе меч джэдая».

«12.23 — аб'ект запуская верталёт на радыёкіраванні».

«12.43 — аб'ект з'еў шакаладную цукерку».

Сева шчоўкаў семкі, раз-пораз падсыпаючы па жмені галубам. Пашка жаваў гумку з бананавым смакам і надзімаў велізарныя, памерам з галаву, пухіры.

— Вось гэта праца ў нашага аб'екта, Котаў! — захапляўся ён. — Любата! Лялькі, пазлы, верталёты, машынкi! Сядзі сабе, радуйся жыццю! Гэта не на заводзе ў тры змены працаваць!

— А калі падумаць, Пашка, то наш аб'ект нічога не прыдумляе, не вынаходзіць, не стварае. Вось мая мама, напрыклад, на заводзе робіць прыборы! Спецыяліст высокага класу, яе цэняць. Або скажы, ці многа ты ведаеш астраномаў? Ракетабудаўнікоў? А працаваць у краме цацак і я б змог. Толькі не хачу. Хачу рабіць нешта сур'эзнае.

— Добры прадавец — таксама рэдкая з'ява! Свайго роду мастацтва — дарыць людзям радасць, дапамагаць цацкам знайсці сабе гаспадароў! — сказаў Пашка і таргануў Севу за рукаў. — Котаў, запісвай: «Трынаццаць нуль тры — аб'ект выйшаў з крамы і накіроўваецца... трымае курс...»

— Куды?

— Да паркоўкі ровараў! Яна на ровар садзіцца!

— Давай за ёй, жыва!

Сябры выкацілі з барбарысу сваіх жалезных коней, скокнулі на іх і паімчаліся за дзяўчынай. Чарада галубоў з шумам узляцела ў неба, ратуючыся ад колаў.

— Акыш, кыш, пярнатыя! — крычаў Пашка, а Сева трэнькаў званком, праганяючы птушак.

У пагоні за дзяўчынай хлопцы збочылі на суседнюю вуліцу, пранесліся, як вецер, міма чабурэчнай, кіёска з кветкамі і афішнай тумбы, абмінулі парк атракцыёнаў — і спыніліся каля гарадской бібліятэкі.

Бібліятэка радасна вітала наведвальнікаў — вялікая, светлая, двухпавярховая, з прыгожымі пушкінскімі ліхтарамі па абодва бакі высокага ганка. Калісьці, гадоў трыццаць таму назад, яна была самым папулярным месцам у гарадку — канешне, пасля кінатэатра. Аднак тэхналогіі рушылі наперад, кнігі згубілі былую папулярнасць, а тыя людзі, што яшчэ любілі чытаць, аддавалі перавагу электронным кнігам. Затое наведвальнікаў у парку атракцыёнаў заўважна пабольшала. Бібліятэкары сумна глядзелі з вокнаў на парк і ўсё часцей думалі, колькі гадоў яшчэ працягне цывілізацыя, у якой людзі больш любяць катацца на каруселях, чым чытаць кнігі. Ад катання па коле, усім вядома, розуму не дадаецца.

Дзяўчына прышпіліла ровар да ліхтара, хутка ўзбегла ўверх па лесвіцы і ўвайшла ў бібліятэку.

— Ты паглядзі, Котаў! У яе абед, а яна — у бібліятэку! — здзівіўся Пашка. — Я б далей за чабурэчную не паехаў!

— Дзяўчаты — дзіўныя істоты, — адказаў Сева. — Яны цэлы дзень могуць сілкавацца аднымі цукеркамі, як казачныя феі — пыльцой і нектарам.

— Гэта яны днём такія ўсе пяшчотныя. Але як толькі апускаецца ноч, казачныя феі ператвараюцца ў ненажэрных монстраў і пачынаюць праглынаць мяса, кілбасу, бульбу і маянэз! Я ведаю, што кажу: у мяне ёсць сястра!

Сябры ўвайшлі ў бібліятэку і прайшлі ў чытальную залу. Раптам Сева схпіў Пашку за плячо:

— Пашка, глядзі, гэта ж мама Тані Сінічкінай!

— Дзе?

Да сяброў падышла мілавідная жанчына. Яна ўсміхнулася і павіталася:

— Прывітанне, хлопчыкі!

— Добры дзень, Наталля Аляксандраўна! — хорам адказалі сябры.

— За кніжкамі прыйшлі? Збіраеце матэрыял да навуковай працы?

— Так! — кіўнулі хлопцы.

Наталля Аляксандраўна працавала ў бібліятэцы не першы дзясятак гадоў. Яна вельмі любіла кнігі, размаўляла з імі, як з людзьмі, а самых любімых пісьменнікаў — і старажытных, і сучасных — лічыла амаль што сваякамі. Яна ведала іх біяграфіі ва ўсіх дэталях, памятала даты нараджэння, а самыя, на яе погляд, лепшыя іх творы рэкамендавала ўсім чытачам. Ubачыўшы Севу і Пашку, жанчына вельмі абрадавалася.

— Выдатна, што вы з такіх юных гадоў самі ходзіце ў бібліятэку! — сказала Наталля Аляксандраўна. — Вырасцеце добрымі людзьмі. Потым будзеце ўспамінаць, як з радасцю ў сэрцах уваходзілі ў гэты храм ведаў, як салодка пахлі старонкі любімых кніжак, калі вы іх гарталі...

Пашка чмынуў.

— Дарэчы! У нас новае паступленне — выдатная новая кніга пра алергіі. Хочаце пачытаць?

— Нам бы... што-небудзь пра Месяц, — папрасіў Сева.

— І пра шпіёнаў! — дадаў Пашка.

Тым часам дзяўчына, за якой сачылі сябры, узяла ў бібліятэкара вялікую кнігу ў цёмнай вокладцы і села за самы дальні стол.

Наталля Аляксандраўна пайшла за кнігамі, а калі вярнулася, то трымала ў руках самыя розныя выданні. Яна пачала падрабязна распавядаць хлопцам пра кожную кнігу. Пакуль жанчына хваліла кнігі, прадаўшчыца цацак вярнула кнігу бібліятэкару і накіравалася да выхаду.

— Дзякуй, Наталля Аляксандраўна, я вазьму вось гэтую! — сказаў Сева і, не гледзячы, ўзяў з рук жанчыны кнігу.

— А я гэтую! — сказаў Пашка і таксама ўзяў першую кнігу, якая яму трапілася. У руках у Севы аказалася кніга пра самых яркіх разведчыкаў, а ў Пашкі — пра экспедыцыі на Месяц. Хлопчыкі абмяняліся кнігамі, зірнулі ў акно і ўбачылі, што дзяўчына з'язджае прэч на сваім ровары.

Яны развіталіся, зноў асядлалі сваіх «жалезных коней» і накіраваліся за дзяўчынай, але стараліся трымацца на адлегласці.

Дзяўчына спынілася каля крамы камп'ютарнай тэхнікі і радыётавараў.

— Нешта мне падказвае, што яна сёння так і не паспее паабедаць, — сказаў Сева.

Сябры прыпаркавалі ровары пад раскідзістай ліпай і ўвайшлі ў краму.

Дзяўчына вяла размову з маладым прадаўцом, што стаяў за прылаўкам, паміж касай і кантэйнерам для ўтылізацыі акумулятараў.

Сева з Пашкам падышлі бліжэй і зрабілі выгляд, што выбіраюць сабе дыванкі для камп'ютарных мышак.

Дзяўчына сказала прадаўцу:

— Ах, вась яшчэ што! Вазьміце ва ўтыль некалькі батарэек!

Хлопец усміхнуўся ў адказ:

— Канешне!

Ён узяў у дзяўчыны батарэйкі, але не стаў выкідаць у кантэйнер, а паклаў іх у верхнюю скрыню стала. Дзяўчына падзякавала і выйшла з крамы.

— Ты заўважыў? — Пашка штурхнуў Севу ў бок. — Ён батарэйкі схаваў у стол. А побач кантэйнер стаяў.

— Можа, ён забыўся?

— Зараз праверым. Дай сюды свой ліхтарык!

Сябры схаваліся за вітрынай з дыванкамі. Пашка выняў з ліхтарыка батарэйкі, адну схаваў у кішэню, а другую ўзяў у руку. Пасля ён падышоў да прадаўца:

— Добры дзень! Мне трэба выкінуць батарэйку, яна разрадзілася!

— Зробім! — сказаў прадавец, узяў батарэйку і, не задумаўшыся ні на секунду, кінуў яе ў кантэйнер.

Пашка вярнуўся да Севы.

— Бачыў? Выкінуў у кантэйнер. А яе батарэйкі — у шуфляду! Так. Трэба адцягнуць яго ўвагу. Займіся!

Сева падышоў да прылаўка і сур'ёзным голасам спытаўся:

— Прывітанне, скажыце, ці ёсць у вас у продажы... — ён задумаўся, што б такое спытаць, і раптам успомніў, што на днях стаў астраномам. — А ці няма ў вас у продажы тэлескопаў?

— Чаго? — здзівіўся прадавец.

— Тэлескопаў.

— Ты што, іх жа толькі пад заказ возяць, спецыялізаваныя крамы!

— А-а. Ну шкада. А можа, ў вас ёсць астралябія? — яшчэ больш сур'ёзна пацікавіўся Сева.

— Што? Хлопчык, ты адкуль ведаеш такія словы? Давай, ідзі адсюль!

— І астралябіі у вас няма. Вельмі шкада. Ну тады пакажыце мне ву-унь тую флэшку на шаснаццаць гігабайтаў! — сказаў Сева і паказаў на вітрыну з флэшкамі.

— Якую ты хочаш паглядзець? — спытаў прадавец. Ён узяў ключы ад стэнда і выйшаў з-за прылаўка. Сева прыгледзеўся да бэйджыка. Там было напісана: «Макс».

— Вунь тую, чырвоненькую! У падарунак для сяброўкі.

— Ды іх тут палова чырвоных! — раздражнёна сказаў прадавец, адмыкаючы вітрыну.

— Трэба на шнурку, каб на шыю вешаць. Каб яна не згубіла.

— Ёсць тры чырвоныя на шнурках. Якую табе паказаць?

Тут да Севы падышоў Пашка і ўзяў яго за локаць.

— А... з коцікам у вас няма? — спытаўся Сева.

— Не, з коцікам няма, — адказаў прадавец.

— Тады ніякую не паказвайце. Дзякуй, да пабачэння!

Сябры выйшлі з крамы. Пашка дастаў з кішэні батарэйку:

— Вось!

— Ты яе сцягнуў!

— Падмяніў тваёй.

— У яго ж камера была ўключана!

— Жуйкай заляпіў, — Пашка падкінуў батарэйку ўверх. — Гоп! Дарэчы, гэтая батарэйка важыць меней, чым твая.

— Можа, гэта таму, што мае батарэйкі былі зусім новыя?

— А мне здаецца, вага ад гэтага не залежыць. Ну, паехалі ў штаб, нас, напэўна, астраномы зачкаліся!

Каля берага хлопцаў ужо чакаў Валера на новенькай лодцы.

— Ух ты, якое цудоўнае судна! — абрадаваўся Пашка.

— І матор ёсць, — сказаў Валера. — Толькі Соня забараніла карыстацца мато-рам. Сказала, што нам трэба ціха і незаўважна, асабліва ўначы, а то ўвесь горад перабудзім. Тут я з Соняй згодны. Гук над вадой далёка ляціць! Так што матор — у самым крайнім выпадку.

Неба стала зацягвацца хмарамі. Бліжэй да ночы прагноз надвор'я абяцаў дождж.

Сева і Пашка пагрузілі ў лодку ровары і разам з Валерам паплылі да вежы.

У штабе ўсе былі ў зборы.

Пашка паклаў на стол батарэйку і з гонарам сказаў:

— Вось! Наш трафей!

— Звычайная батарэйка, — паціснуў плячыма Назар.

— Не звычайная, — сказаў Сева. — Прадаўшчыца ехала на ровары праз палову горада, каб адправіць яе ва ўтыль. Як быццам на яе працоўным месцы няма спецыяльнага кантэйнера! Ды ў іх жа палова цацак — на батарэйках!

— А прадавец у «Камп'ютарах» гэтую штучку не стаў выкідваць, а прыхаваў! — сказаў Пашка.

— А прадаўца завуць як? — спытаў Назар.

— Макс!

— Я яго ведаю. Цікава.

Батарэйка адзінока ляжала пасярод стала, а «Пульсары» стаялі вакол і пільна глядзелі на яе.

— А яшчэ яна лягчэйшая за звычайную батарэйку, — паведаміў Пашка.

— Можа быць, яна пустая знутры! Трэба ўскрыць яе і паглядзець! — прапанавала Таня.

— Гэта небяспечна! — папярэдзіў Саша. — У ёй можа быць усё, што заўгодна. Нават звычайныя батарэйкі нельга ўскрываць ні ў якім выпадку!

Соня высунулася ў акенца і паклікала:

— Валера!

Валера нёс вахту ўнізе, пад вежай. Ён хутка падняўся наверх.

— Зірні, калі ласка, што гэта за штучка! — попросила Соня.

Валера ўзяў батарэйку, пакруціў у руках, панюхаў, лізнуў, адышоў убок і акуратна разрэзаў яе нажом. З тонкага металічнага корпуса выпала скручаная ў трубочку паперка. Валера падняў яе, раскруціў і аддаў Соні.

— Дзякуй, — сказала Соня і паклала паперку на стол.

«Пульсары» ўбачылі, што паперка ўся пакрытая лічбамі:

3

5 351 712 944 168

17 223 874 141 762

83 656 133 815 456...

— Гэта нейкі шыфр, так? — Пашка прыйшоў у захапленне. — А што тут зашыфравана?

— Можа быць, каардынаты? — спыталася Маша.

— Тэлефоны? — высказала версію Таня.

— Вельмі падобна на штых-коды тавараў у крамах, — сказаў Саша. — Трэба разабрацца, што ўсё гэта значыць. Назар, у цябе ж ёсць праграмы-дэшыфратары. Калі загрузіць у іх гэтую лічбавую паслядоўнасць, магчыма, з іх дапамогай мы знойдзем пэўную матэматычную залежнасць...

— Уводжу, — сказаў Назар.

Ён набраў лічбы і запусціў праграмы, але праз некалькі хвілін расчаравана сказаў:

— Праграмы не бачаць ніякай матэматычнай логікі. Падобна на тое, што гэта проста выпадковыя лічбы.

«Пульсары» задумаліся. Тут Севу азарыла.

— Я думаю, што разгадка — у газеце! У «Тэлепраграме», якую Чарноў пакінуў у парку! Вось бы даведацца: ён ходзіць у парк кожны дзень або па графіку?

— Сёння не самая добрая ноч для таго, каб весці назіранні за Месяцам. А вось за паркам мы можам паназіраць без праблем! — сказаў Назар. — І калі там зноў апынецца Чарноў з газетай, можна будзе паспрабаваць здабыць яе.

— Трэба, каб нехта дзяжурый у парку, — сказаў Саша.

— Давайце адправім туды Валеру, — прапанавала Соня.

— Не-не, Сонечка, што вы! Не трэба выклікаць ніякіх падазрэнняў. Валеру цяжка не заўважыць.

— Я думаю, — сказала Таня, — што ў парк павінны адправіцца Саша і Соня. Вы ўжо дастаткова дарослыя. Можце прыкінуцца парачкай на спатканні. У нашым парку летам такіх парчак — як мошак! А самі возьмеце і незаўважна падменіце газету, калі Чарноў зноў пакіне яе на лаўцы.

— Я не супраць, — пагадзілася Соня. — Гэта весялей, чым усю ноч сядзець на вежы.

— А я вазьму «Тэлепраграму» ў дзеда. На падмену, — сказаў Сева.

«Пульсары» абрадаваліся. Гэта быў добры план!

— Якжа доўгая шчэда вечара! — Маша паглядзела на гадзіннік. — Есці хочацца... Пашка з жалем паглядзеў на астраномаў.

— Эх, вы, салагі! — сказаў ён. — Валера! Бяры свой нож і пойдзем да ракі! Пакажу табе самае рыбнае месца.

Пашка з Валерам сышлі, але меней як праз гадзіну вярнуліся назад. Валера нёс цэлую звязку плотак і акунёў-«паласацікаў», насаджаных на лазіну. За ім з гонарам шпацыраваў Пашка з самаробнымі вудачкамі на плячы. — Прапрадзеце вы, астраномы, без нас! — з гонарам сказаў ён. — Дзе тут у вас вядро? Будзем уху варыць!

Валера зрабіў на палянцы каля вежы невялікае вогнішча. Зусім хутка ў вядры над агнём забурліла духмяная, наварыстая юшка. Прыдаліся для яе і лаўровы ліст, і крупы, і нават соль, якая ратавала прыборы ад вільгаці.

Пасля абеду Сева адправіўся за «Тэлепраграмай», Саша і Назар заняліся наладкай тэлескопа, а дзяўчаты прыняліся наводзіць чысціню ў штабе: ён таксама патрабаваў генеральнай уборкі. Валера і Пашка ляжалі каля вогнішча і дзяліліся адзін з адным сваімі навыкамі выжывання ў экстрэмальных умовах. Усяго за адзін дзень яны сталі добрымі сябрамі.

Калі сцямнела, «Пульсары» занялі пазіцыі і падрыхтаваліся да аперацыі «Тэлепраграма». З вежы парк быў бачны проста цудоўна.

Саша чакаў Соню каля ўвахода ў парк з букетам кветак, схаваных у паперу. Соня, як належыць, затрымалася на дзесяць хвілін, каб Саша крыху пахваляваўся.

Саша ўбачыў Соню і ўсміхнуўся:

— Глядзіце, Соня: я прыйшоў з кветкамі, нібыта ў нас сапраўднае рамантычнае спатканне! — сказаў ён.

— Падумаць толькі: пакінула вас на дзесяць хвілін, а вы ўжо недзе знайшлі кветкі! Пакажыце ж, ці прыгожыя яны?

Саша разгарнуў паперу. Са скрутка вызірнулі беласнежныя цюльпаны, абсыпаныя па краях пялёсткаў тонкімі, крохкімі махорчыкамі.

— Белыя цюльпаны! — ахнула Соня. — Дзе вы іх знайшлі? Такая рэдкасць у нашым горадзе! У нас болей чырвоныя або жоўтыя прадаюць.

— Чырвоныя — гэта пра каханне. А жоўтыя — пра развітанне. Мне давалося дужа пастарацца, каб знайсці белыя. Яны — пра сяброўства.

— Дзякуй вялікі. Мне вельмі прыемна. Яны пахнуць вясной, якая нас пакідае.

Саша і Соня ўвайшлі ў парк. Вакол разліваўся водар свежай зеляніны. На галінках дрэў блішчэлі ў святле ліхтароў цяжкія, празрыстыя і цёплыя кроплі вады.

— Гэтыя кроплі — зусім як зоркі! — сказала Соня. — Як вы думаеце, Саша, да якой зоркі я падобная?

Саша падумаў і адказаў:

— Вы — Электра.

— А ў якім сузор'і яна знаходзіцца?

— У сузор'і Цяльца, у зорным гурце Стажары. Электра — вялікая зорка, у шэсць разоў большая за Сонца, блакітна-белая, вельмі яркая!

— Ці далёка да яе ад нас?

— Да Электры трыста семдзсят светлавых год. Па зорных мерках — зусім побач!

— Па чалавечых — так далёка, што нават цяжка ўявіць!

— Так. Промню святла спатрэбіцца трыста семдзсят гадоў, каб даляцець да вас, Электра, і перадаць пасланне ад мяне.

— Нічога сабе! На Зямлі за гэты час зменіцца пяць пакаленняў людзей!

— А Электра будзе ўсё такая ж цудоўная!

— Цікава, ці ёсць у яе планеты?

— Няма!

— Чаму?

— Яна надта гарачая.

— Вы пакажаце мне яе? — Соня паглядзела на неба.

— Там хмары. Ды і Цялец з'явіцца на небе толькі напрыканцы жніўня. Але ж будзе бачны да канца красавіка!

— Прыкра.

— Я хацеў дадаць вас у сябры, але не знайшоў ні ў адной сацыяльнай сетцы!

— І не знойдзеце. Мяне там няма.

— Але чаму?

— Таму што з імі нібыта жывеш не адно жыццё, а два: адно — прыдумане, з віртуальнымі сябрамі і ідэальным светам. Другое — сапраўднае.

— А вам якое больш падабаецца?

— Тое, у якім у кветак ёсць водар, а да чалавека можна дакрануцца, — сказала Соня і ўзяла Сашу за руку.

Саша знямеў.

— Нас жа ўсе бачаць, — сказаў ён.

— Гэта каб было праўдападобна, што ў нас спатканне!

У гэты час у парк увайшоў Чарноў з газетай у руках.

— Увага! — сказала Маша: была яе чарга назіраць за паркам у тэлескоп. — Аб'ект уваходзіць у зону назірання!

Назар імгненна адправіў паведамленне Сашу. Саша і Соня схаваліся за раскідзістым бэзам.

Чарноў не заўважыў іх і прайшоў міма. Ён заняў тую ж лаўку, што і мінулай ноччу, і адразу разгарнуў газету.

Маша глядзела. Таня круцілася побач. Нарэшце яна не вытрымала і спытала:

— Ну як, што ён робіць?

— Не бачу, яны схаваліся за бэз! — адказала Маша.

— Ды не Саша! Чарноў што робіць?

— А-а! Ён... згортвае газету. Назар, давай!

Назар кінуў. Да Сашы на тэлефон паляцела новае паведамленне.

Саша выцягнуў з унутранай кішэні курткі «Тэлепраграму».

Соня адсунула галінку, агледзела парк і прашаптала:

— Сыходзіць. Азірнуўся, паглядзеў вакол. Усё. Выйшаў з парку.

Саша і Соня выйшлі са схованкі і накіраваліся да лаўкі, на якой ляжала газета. Там, агледзеўшыся, яны падмянілі газету той, якую Сева прынёс з дому. Затым яны хутка пакінулі парк праз другі выхад. Праз хвіліну «Пульсары» на вежы ўбачылі, як прадавачка цацак зносіць у сумачцы «Тэлепраграму» Севінага дзядулі.

Валера на лодцы пераправіў Сашу і Соню на другі бераг ракі, да вежы. Там іх чакала ўся каманда.

— Вось! Мы яе раздабылі! Давайце паглядзім, што ў ёй такога незвычайнага! — Саша разгарнуў газету.

Пашка, які стаяў побач з Сашам, прыгледзеўся і адразу ж ускрыкнуў:

— Глядзіце, лічба ў кружок абведзена!

— Ну і што? — спакойна сказаў Сева. — Мой дзядуля таксама абводзіць у праграме час і назву перадачы, якую хоча паглядзець.

— Не, тут не час абведзены, а толькі адна лічба! Бачыш?

Сева паказаў Пашку і астраномам дзвятку, абведзеную алоўкам.

— А вось яшчэ, глядзіце! — ускрыкнула Таня: яна заўважыла яшчэ адзін знак, узяты ў кола.

«Пульсары» пачалі гартаць газету і выпісваць знакі ў тым парадку, у якім яны былі адзначаны на старонках.

— Давайце паглядзім, што ў нас атрымалася, — сказаў Саша, калі скончыліся старонкі, а з імі і знакі. — ISBN 978-5-4224-0201-4. Хм. Што гэта?

— Зноў нейкая бязглуздзіца! — сказаў Пашка.

— Гэта не бязглуздзіца! — абурылася Таня. — Гэта код кнігі! На кожнай кнізе стаіць такі нумар!

— О, значыць, па гэтым кодзе мы зможам знайсці кнігу! — абрадаваўся Назар. Ён увёў дадзеныя ў радок пошуку ў ноўтбуку, які быў падключаны да Сеціва. — Вось, калі ласка. Канстанцін Цыялкоўскі. «Шлях да зорак». Ну як, пампуюем?

— Ну, і што мы будзем рабіць з ёй, спампаванай? — спытаўся Пашка.

— Што робяць з кнігамі? Чытаць будзем. Вывучаць.

— Вось скажыце хто-небудзь, чым адрозніваюцца электронныя кнігі ад надрукаваных, папяровых? — раптам спытаўся ў прысутных Сева.

— Многа чым! Напрыклад, у надрукаванай кнігі не сядзе акумулятар! — сказала Таня.

— У яе не забярэцца вірус, не знішчыць некалькі важных раздзелаў! — сказаў Назар.

— І ў аэрапорце яна пад рамкай не звініць. І яе можна класці пад голаў, калі спіш, — сказаў Саша.

— А яшчэ ў ёй можна чыркаць алоўкам. Запісваць, напрыклад, розныя думкі між радкоў або на палях, — дадаў Пашка.

— Ні ў якім выпадку! Нельга чыркаць алоўкамі ў кніжках! — прашыпела Таня. — Мне сорамна за цябе, Смірноў!

— Між тым, Паша мае рацыю! — сказаў Саша. — У папяровай кнізе можна пакінуць пасланне. Як у «Тэлепраграме»! І ніхто яго там не будзе шукаць!

— А ведаеце, куды заходзіла тая дзяўчына перад тым, як пайсці здаваць батарэйкі ў краму «Камп'ютары»? Яна заязджала ў бібліятэку! — сказаў Пашка.

— Усё сыходзіцца! Таня! У цябе ж матуля працуе ў гарадской бібліятэцы! — успомніў Сева. — Нам трэба тэрмінова патрапіць у бібліятэку і знайсці там гэтую кнігу!

— Цікава, як вы сабе гэта ўяўляеце? — спытала Таня. — Я сярод ночы прыду да мамы і скажу: «Вітанкі, мам! Мне патрэбна кніга Цыялкоўскага, зараз жа!» А яна мне: «Табе нашто? Ракету будзеш будаваць? Апоўначы?» І пачне выпытваць! А потым уручыць кнігу па кветкаводстве і дамаводстве, таму што я ж дзяўчынка і мне гэта больш спатрэбіцца ў жыцці. Я з вялікай цяжкасцю ўгаварыла, каб яна мне дазволіла займацца астраноміяй, і тое давялося сказаць: «Вой, мамачка, зорачкі такія бліскучанькія, а калі яны падаюць, можна загадваць жаданне! Рамантыка!» А зараз — ракеты!

— Таня, ты ж усё жыццё правяла ў бібліятэцы! — сказала Маша. — Не можа быць, каб ты не ведала, як туды патрапіць праз чорны ўваход!

— Але ж гэта незаконнае пранікненне! Так нельга!

— Дзеля нашай справы! Зараз усё залежыць толькі ад цябе!

— Ну, добра. Думаю, у мяне атрымаецца здабыць ключ. Толькі калі хто-небудзь з вас прабалбочацца... — Таня паглядзела на Пашку.

Пашка замахнуў рукамі:

— Ну што ты, што! Я — магіла! Хочаш — вазьмі мой велік, з'ездзіце з Севам разам за ключом!

— Добра. Мы пастараемся як мага хутчэй! — пагадзілася Таня. — А вы чакайце нас каля бібліятэкі. Толькі не каля цэнтральнага ўваходу, а з другога боку, з двара.

Сева з Таняй пабеглі да ракі, дзе ў лодцы, прыкрытай брызентам, драмаў Валера. Імжа скончылася, хмары пачалі расступацца, а ў прасветах паміж імі праглянула неба.

— Ой, Таня, глядзі, глядзі, зорачка пакацілася! — крыкнуў Сева і паказаў на неба.

— Дзе? — Таня падняла вочы на неба.

— А вось! — Сева раскрыў кулак, і на яго далоні замігцеў блакітны агеньчык. Гэта была бірулька-зорачка. — Гэта табе. Можаш загадаць жаданне зараз, а можаш прыберагчы для чаго-небудзь сапраўды важнага!

— Дзякуй! Вельмі прыгожа! — сказала Таня і павесіла бірульку на свае ключы. — Хочаш, заўтра сходзім у планетарый? Там будзе вельмі цікавая лекцыя, прыезджае прафесар з астранамічнага інстытута! Будзе распавядаць пра Месяц! Лекцыя днём, а ўвечары паглядзім разам запуск «Федэрацыі»!

— Я з задавальненнем! — абрадаваўся Сева.

Працяг — у наступным нумары.

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар
Кацярына Вячаславаўна Захарэвіч

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена Масла, Міхаіл
Мірончык, Кацярына Мядзведзева, Вікторыя Мянанава,
Вольга Праскаловіч, Наталля Пшанічная, Людміла
Рублеўская, Вольга Русілка, Алена Руцкая, Таццяна Сівец,
Раіса Сідарэнка, Святлана Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна
Швед, Віктар Яжык.

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvyazda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:

Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zviazda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксы:

74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Рэдактары:

С. М. Курганова, М. М. Ізаітка

Мастацкі рэдактар:

Я. Д. Ваховіч

Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:

Г. К. Кірэенка

Камп'ютарны набор:

А. Г. Кахноўская

Стылістычны рэдактар:

К. М. Бандурына

Падпісана да друку 17.07.2018 г.

Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,48.

Тыраж 563 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

«БудМедыяПраект»

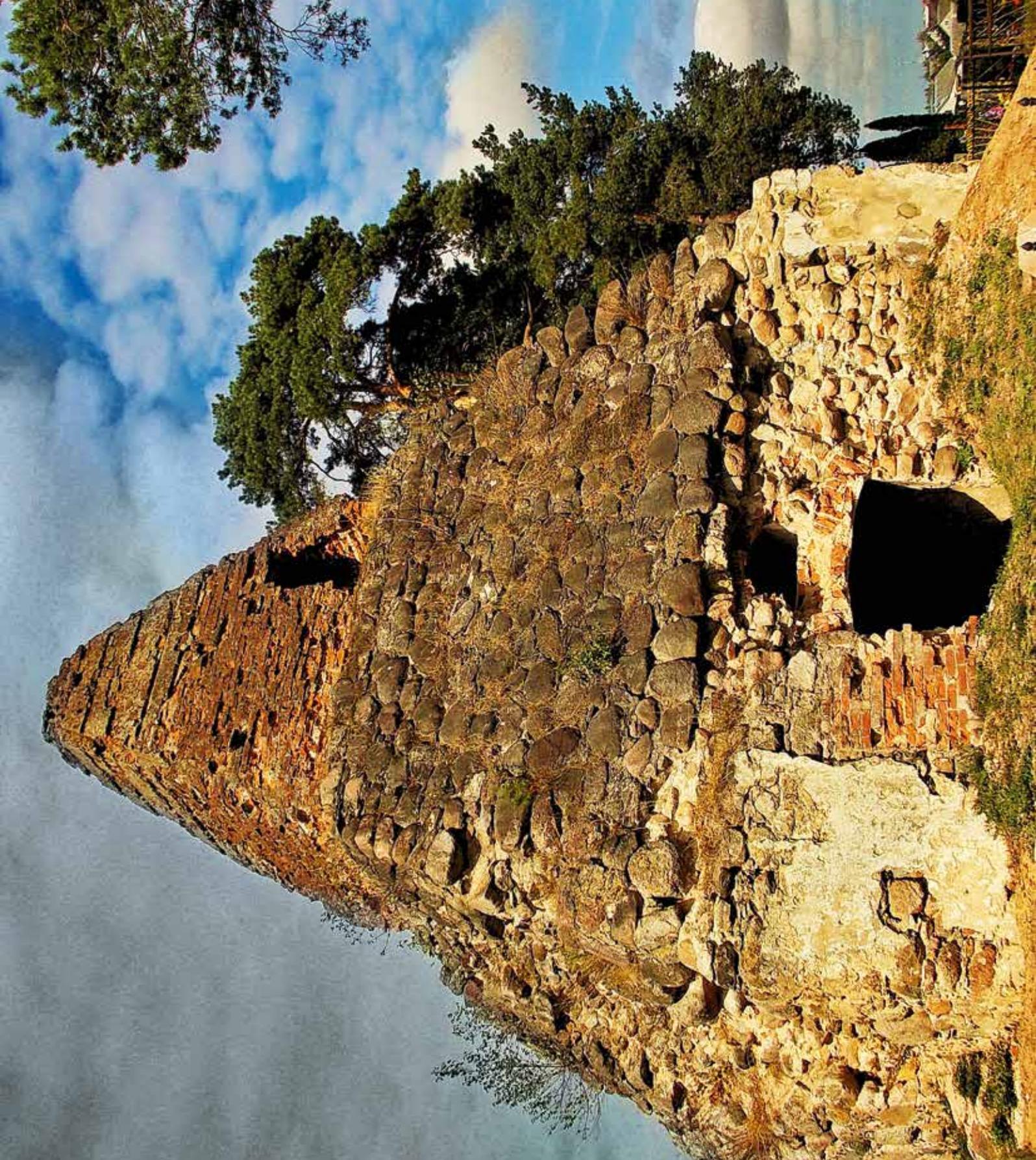
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,

вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2018

- 01 Незапыленае. Дэталёны падыход.
Мінскі планетарый прадстаўляе...
- 02 Гісторыя поспеху. Алесь Снег: «Трапіць у "Арт
Сядзібу" можна толькі са сваёй ідэяй»
- 05 Праектар. Шматкроп'е
- 07 Level 80. Маяк Аня, Месяц і папярковыя зайцы
- 09 Школа журналістыкі. Сэнс — у людзях
- 10 Школа журналістыкі. Кніга з водарам любові
- 11 Верасок. Проза. Ваўкалак
- 11 Верасок. Проза. Сава
- 12 Верасок. Проза. Стаўры і Гаўры
- 12 Верасок. Проза. Жытняя Баба
- 13 Верасок. Проза. Прышэлец у гімназіі
- 18 Верасок. Проза. Чароўныя словы
- 22 Літаратурныя старонкі. Проза.
Алёна Беланоўка. Месяц чакае гасцей

Тэма наступнага нумара — «Сусветная літаратура».

«Музыка даўніны»

Аўтарскі праект Уладзіміра Цвіркі

Мінская вобласць, г. Узда, капліца–пахавальня
роду Завішаў, канец XVIII — пачатак XIX

У кожным нумары часопісаў «Малодосць» і «Бярозка». Поўны камплект выяў будзе мець той, хто чытае абодва выданні.

1 верасня.
Іванава.
Фінал конкурса
юных чытальнікаў
"Жывая класіка"

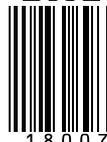

ISSN 0320-7579

9 17703201757007

EAC

18007